

Barns musikaliska interaktion – syskon, smak och identitet

Johan Söderman & Ylva Ågren

ABSTRACT

In this article, focus is directed towards the role of music in the social life of children. It explores how siblings, aged 5 to 9 years, use music as a means to developing a sense of belonging and expressing their identities. The aim of the article is to study what function music has in sibling interaction. The theoretical framework is based on the cultural sociological assumption that music is social. Empirical data was collected in an ethnographic study of sibling interaction and children's everyday media practices in their home settings. It includes participant observations with video camera, as well as interviews with children and their parents. This article shows how music is part of siblings' everyday life and how music can be understood as a way for children of presenting oneself. Older siblings tend to become guides or role models through mediating local taste hierarchies, norms and values. Results also show that play contributes to contextualizing music for the younger children in relation to their older siblings. Music and taste can be seen to function as ways to establish a sense of belonging and distinctions, for example between older and younger brothers/sisters.

Keywords: siblings, interaction, identity, music, distinctions, taste

Inledning

Relationen till musik hos syskon i barndomen utgör ett relevant område för musikpedagogisk forskning, och kan ses som ett led i att utveckla förståelse kring musikalisk socialisation och informella lärprocesser. I en västerländsk kontext har forskning kring barns syskonsamspel framförallt studerats ur utvecklingspsykologiska perspektiv, där fokus riktats mot aspekter som barns placering i syskonskaran, ålder, arv och miljö (se t.ex. Dunn, 1984, 2002). Forskning kring syskons samspel i vardagligt familjeliv kopplat till medieaktiviteter är däremot tämligen begränsad. Nilsson (2012) skriver att yngre barn i vår tid kommit att utveckla allt större autonomi när det gäller digitala medier (såsom dvd, dator, internet etc.), och att barn inte ens i sina tidiga möten med förskolan kan ses som några musikaliska nybörjare (se Sundin, 1995; Folkestad, 2007). Det musiklandskap som barn idag möter ser också väsentligt annorlunda ut jämfört med för tidigare generationer, bland annat på grund av den digitalisering som pågått under de senaste decennierna (se Young, 2009). Sundin (1995) slår fast att senare decenniernas barn förmodligen hört mer musik än vad deras farfarsfar gjorde under en livstid. Begreppet musik kan dock sägas vara vuxenkulturellt orienterat, och det finns starka och dominerande föreställningar som definierar hur vi uppfattar musik (Bjørkvold, 2009). Musik blir därmed ett medel för att markera och uttrycka smaktillhörighet och för att skapa samhörighet med andra. Beroende på vem vi samspekar med, och i vilken kontext, kan en låt tolkas och uppfattas på olika sätt (se Willett, 2011). På så vis spelar musiken stor roll för formandet av en identitet och social självdefiniering. Trondman (1999) skriver att "visa mig din skivsamling så ska jag säga dig vem du är". På senare år har det kanske handlat mer om att "visa mig din spellista på Spotify så ska jag säga dig vem du är", hellre än fysiska skivor. Den digitala och strömmade musiken har blivit ett vanligt inslag i barns hemmiljöer, och skulle kunna tänkas bidra till större musikaliska valmöjligheter och variationer när det gäller den musik som barn möter i sina hem.

I följande artikel studeras musikens funktion i samspelet mellan syskon. Studien är inspirerad av en kultursociologisk ansats där musik förstås som socialt betingat. Utgångspunkten är att musik i den sociala interaktionen mellan människor används för att markera tillhörighet och identitet. De empiriska exempel som presenteras i artikeln är hämtade från Ylva Ågrens (2015) doktorsavhandling *Barns medierade värld. Syskonsamspel, lek och konsumtion*. Dessa studeras dock utifrån en annan ansats, inbegripet nytt syfte och tidigare forskning, vilket medför att artikeln är fristående från avhandlingen samt bidrar med annan kunskap om barns musikaliska interaktion.

Syftet med artikeln är således att studera musikens funktion i interaktion mellan syskon i åldrarna fem till nio år.

Bakgrund

Musik är identitetsskapande och det är möjligt att tala om musikaliska identiteter (Macdonald & Hargreaves & Miell, 2002). I enlighet med Bourdieu (1984/1991) går det att hävda att vi nästan ”klär oss” med hjälp av kultur och musik, och att vi genom musiken uttrycker vem vi vill vara och hur vi blir betraktade (se Söderman, 2012; Burnard et al., 2015). Den musik vi väljer kan även relateras till den sociala grupp vi vill representera (Bourdieu, 1984/1991). Precis som kläderna vi bär, signalerar också musiken vi lyssnar på vem vi vill vara. Enligt Bourdieu (1984/1991) är musik den konstform som tydligast uttrycker människors distinktioner till varandra, vilket kan förstås som musikens sociala funktion. Att ”tala musik” beskrivs som ett av de främsta sätten att framhäva sig i social samvaro med andra (Burnard et al., 2015). Vi kan också spegla oss i musiken, identifiera oss med den och låta den bli ett medel för att uttrycka våra känslor och sinnesstämningar (Jederlund, 2011; MacDonald & Hargreaves & Miell, 2002).

Utifrån Bourdieus begreppsapparat har Rimmer (2010, 2012) utvecklat begreppet *musikaliskt habitus*. Habitus kan beskrivas som ett slags förkroppsligat kulturellt kapital hos aktören, och kan definieras som en människas kulturella personlighet formad av sådant som uppväxt, social klass, kön och etnicitet (Bourdieu, 2000; Nerland, 2004). En persons habitus kan sägas påverka både yrkesval och studieval. Rimmer (2010, 2012) visar hur engelska ungdomar uppvisar väldigt olika förhållningssätt till musik beroende på vilken social bakgrund de har. Det spelar exempelvis roll för individers musikaliska habitus om deras mor är pianolärare, om föräldrar lyssnar på dansbandsmusik eller föredrar klassisk musik. På liknande sätt driver Hallam (2001) tesen att föräldrar spelar en avgörande roll för musikalisk socialisering. Forskning visar även att syskon redan mycket tidigt blir viktiga för hur barn utvecklar förståelse för samhället, formande av familjehierarkier och kulturförmedling (Dunn, 2002; Sanders, 2004; Werner, 2009). Även Johansen (2008) lyfter fram syskons roll som förebilder och indirekta normsättare i barns mediebruk. Särskilt äldre syskon påverkar och inspirerar musiksmak och musiklyssnande (Bergman, 2009; Werner, 2009). Söderman (2012) lyfter fram tre dominerande domäner för musikalisk socialisering där föräldrar/syskon/släkt utgör en domän, förskola (och eventuellt annat

engagemang i civilsamhälleliga institutioner såsom kyrka och föreningsliv) en annan, samt medie- och populärkultur som ytterligare en domän. Westvall (2007) beskriver hur våra uppfattningar om musikaliskt lärande och musikaliskt deltagande är starkt kopplade till sociala dimensioner och sammanhang.

Ruud (1997) framhåller att musiken har en central roll när det kommer till social självdefiniering. Att i ungdomsåren starkt identifiera sig med vissa artister eller band, kan skapa en känsla av autenticitet i sättet att vara, och ge upplevelsen av att höra hemma i ett större sammanhang, ett socialt kulturellt landskap. Hargreaves och North (1999) talar om musiken som en *badge*, ett slags märke, för att visa vem man är, sina värderingar och attityd. Men att välja musik kan också handla om att visa vem man inte är och vilken musik man inte identifierar sig med (Gosling & Rentfrow, 2003). Frith (1998) hävdar att när man talar om musik i sociala sammanhang så antingen "flörtar" eller "fajtas" man. Man vill genom sina musikaliska preferenser skapa känsla av samhörighet eller markera sin avsmak. Lilliestam (2006) skriver att anledningen till att man genom livet fortsätter att lyssna på en viss musikgenre eller artist/musikgrupp är att lyssnandet startade under en tid i livet som skapat starka minnen. Det kan vara musik till exempel från sitt bröllop, när man började skolan, fick sitt första arbete, blev förälskad osv. Sammantaget kan detta ses som exempel på vad Stålhammar (1995) benämner som musikens *emotionella erfarenhetsdepå*. Han redogör för hur musikerfarenheter också samlas i *en sociokulturell erfarenhetsdepå* och hur dessa erfarenheter kan samverka. Dessa erfarenheter är präglade av normer och värderingar som är rådande i de specifika kontexter i vilka de förekommer, såsom hemmet, skolan, media och musicerande tillsammans med vänner. Den emotionella erfarenhetsdepån består av subjektiva, känslomässiga erfarenheter och upplevelser som står i relation till ett sociokulturellt sammanhang.

Musikens betydelse som smak- och stilmarkör för ungdomars identitetsskapande, ofta kopplad till sociala bakgrundsfaktorer som klass, kön, etnicitet, utbildning och bostadsort, har varit fokus för flera svenska studier under 1980- och 90-talen (Bjurström, 1997; Fornäs, Lindberg & Sernhede, 1988; Trondman, 1989). Kritik har riktats mot den typen av undersökningar, bland annat för att det är forskaren, istället för ungdomarna själva, som gör genrebenämningar och för att frågorna om musiksmak och preferenser ställs vid ett enda tillfälle, vilket kan leda till att smak uppfattas som något konstant och oföränderligt (Bergman, 2009). Bergman (2009) använder begreppet *smakportfölj* för att diskutera hur unga utvecklar sin musiksmak. Hon menar att längst ner i portföljen ligger musik som de har lång relation till och som betyder mycket för dem, medan övre lager i väskan packas om med jämna mellanrum då ungdomarna

tröttnat på musiken eller inte vill förknippas med den. Bergman betonar att portföljen ser olika ut för olika individer; att en del ofta packar om sin smakportfölj, medan den för andra förblir mer intakt. Begreppet smakportfölj visar på elasticiteten och det föränderliga i barns och ungdomars smakpreferenser.

Änggårds (2005) arbete kring barns bildskapande i förskolan visar att barn visar samhörighet genom att dela smakpreferenser, men att samhörigheten bara gäller jämnåriga barn eller de som är äldre. Gränsen mot yngre barn och det som kan uppfattas som barnsliga bilder är viktigt. Willett (2011) har studerat hur flickor i åldrarna fem till sju år, på skolgården leker med, approprierar och använder sig av populärkulturella sånger för att skapa gemensamma lekkulturer och vänskapsallianser. Willett pekar också på hur flickorna konsumerar musik i en rad olika sammanhang, och menar att den sociala kontexten kan medföra att samma låt tolkas på olika vis för ett och samma barn. I relation till ett retsamt storasyskon kan en låt bli något pinsamt eller barnsligt, i kamratgruppen kan den verka förenande och i privata fantasier kan samma låt handla om vuxenhet eller sexualitet. Werner (2009) beskriver smak som en praktik som sker och uttrycks i förhållande till sociala relationer. Hennes studie om tonårstjejers musiksmak visar hur det inom olika grupper finns tydliga mönster för vad man skulle lyssna på. Svensk musik (så som låtar från Melodifestivalen) ansågs töntig, "ocool" eller barnslig, vilket medförde att kunskaper om svensk musik inte fungerade som kulturellt kapital. Att lyssna på eller tycka om artister och låtar som hörde den tidiga barndomen till innebar ett också avvikande från normen som kunde leda till exkludering (Werner, 2009). Bickford (2012) visar att barn och vad som ibland kallas för tweens har blivit en allt viktigare målgrupp för musikindustrin. Barnen väljer själva i allt högre grad själva vilken typ av populärmusik som ska bli kategoriserad som barnmusik och låter sig inte bli serverade musik av vuxna och musikindustrin. Detta kan relateras till de sätt som smak används för att skapa skillnad eller markera distinktion (Bourdieu, 1984/1991).

Metod, genomförande och analys

Artikeln är inspirerad av en medieetnografisk ansats som innebär att etnografiska metoder använts för att studera mediens betydelse för människors vardagsliv (Drotner, 1996, 2008; Gemzöe, 2004). Centralt för medieetnografin är ett fokus på människor och deras användning av medier snarare än på mediet i sig (Couldry, 2012; Schrøder, Drotner, Kline & Murray, 2003).

Kontakt och tillträde till familjerna skedde genom så kallat snöbollurval (Becker, 1963; Bernard, 2006), där kontakt togs med bekanta som kände flera andra barnfamiljer med syskon i rätt ålder. Två familjer tackade på det viset ja till att medverka i studien, och kunde i sin tur lotsa vidare till andra familjer. Materialet samlades in mellan december 2010 till december 2011 och består till största del av deltagande observationer med videokamera men också fältanteckningar, rundturer och intervjuer med barn och föräldrar (se Ågren, 2015).

Samtliga namn i texten är fingerade och barnen har själva fått bestämma sina kodnamn. Transkriptionerna av videomaterialet är inspirerade av samtalsanalys som härrör från det som brukar betecknas socialkonstruktionism (Burr, 2003). Samtalsanalys innebär en metod där språket och samtalet förstås som sociala och meningsfulla handlingar (Edwards, 1997; Potter, 1996). Syftet är att synliggöra hur blickar, gester, skratt och kroppsriktning tillämpas som resurser av syskonen. Såväl språk som kroppsspråk studeras för att analysera hur samspel och mening skapas i relation till musiken (se figur nedan modifierad från Bucholtz, 2000).

Transkriptionsnyckel

<i>Markör (och eventuellt exempel)</i>	<i>Markerar</i>
<u>Understrykning</u>	tal med stark betoning
X	icke hörbart ord
Xxx	icke hörbar mening
(.)	Mikropaus
(...)	längre paus
<i>kursiv text inom parentes; (pekar)</i>	Förtydliganden om deltagarnas kroppsspråk eller fysiska handlande
♪---♪	Markerar sång, sjungande sång t.ex. ♪ I will be popular ♪

Forskningsetiska överväganden är av central betydelse inom humanvetenskap. Då barn inte har samma kunskaper och erfarenheter som vuxna blir dessa överväganden av särskild vikt (Johansson & Johansson, 2003). Inom pågående barndomsforskning fokuseras allt mer på forskningsetiska frågor (se t ex Alderson, 2005; Farrell, 2005; Morrors & Richard, 1996). Vetenskapsrådets rekommendationer för god forskningssed har varit vägledande i den empiriska datainsamling som ligger till grund för denna artikel. Inspiration har hämtats från de centrala aspekter av forskning med barn

som utarbetats av Aldersen och Morrrows (2004). Dessa aspekter innefattar sådant som urvalskriterier, konfidentialitet, information och samtycke, men inbegriper även avvägningar gällande eventuella risker och resultat av forskningen, samt konsekvenser för forskningens genomslag för deltagande barn.

Resultat

Nedan presenteras två av de familjer som deltog i studien, med två syskonpar; bröder och systrar. I exemplet med bröderna deltar Todd (5 år) och Tobias (9 år). I exemplet med systrarna deltar Maria (5 år) och Matilda (9år).

Bröderna

I nedanstående exempel sitter Tobias och Todd med datorn i vardagsrummet. Pappa Lasse och mamma Moa rör sig in i och ut ur rummet. Det är det första besöket hos familjen och killarna har just visat Beyblade-låtar på YouTube när vi börjar prata om musik. Tobias öppnar snabbt Spotify-programmet på datorn och visar sin och Todds gemensamma lista med låtar de tycker om.

Deltagare: Todd 5 år, Tobias 9 år, mamma Moa, pappa Lasse

Plats: Vardagsrummet. Datorn står på soffans ena armstöd.

(2010-11-04, film 2, 05.08–09.30)

1	Tobias	Det här är en av mina favvolåtar (<i>trycker på play och låten startar</i>)
	Ylva:	Vad är det för låt?
	Tobias	This is me tror jag (.)
	Todd:	This is me, ja (<i>sitter i soffan och leker med en kudde som han gång på gång puttade mot Tobias</i>).
5	Ylva	Med vilken grupp?

- Tobias med Jonas Brothers (.) Fast det är en annan som har skrivit den här (.) eh. Och hon är den där tjejen som jag pratade om, som är med i Jonas Brothers i slutet av X
- Ylva: Mm. Vad är det som du tycker är bra med låten?
- 10 Tobias: *(ställer sig upp framför soffan)* Jag vet inte riktigt, jag bara
15 gillade den lugna låten när jag hörde den första gången (.) och efter den andra refrängen, då, då kommer en pojke in, han heter Joe och sjunger i Jonas Brothers och då, då kommer mitt favoritavsnitt av sången, efter andra refrängen. Då kommer först lite sång och sen, sen kommer det. Men då kommer jag att sjunga med! *(tar kudden som Todd puttat mot honom och trycker den mot Todd och de skrattar båda två)*
- Pappa L: Akta datorn så att den inte ramlar ner!
- 20 Tobias: *(pojkar fortsätter att skojbråkas och Todd jagar Tobias upp ur soffan och boxas i luften efter honom. De springer runt i vardagsrummet men när den andra refrängen startar, stannar Tobias upp och sjunger med).* ♪You're the voice I hear inside my head, the reason that I'm singing, I need to find you, I gotta find you. You're the missing piece, I need the song inside of me. I need to find you, I gotta find youuu♪. Alltså, jag kan härma några röster. Det är Marios röst och det är Joes, han som sjunger här. Han sjunger till exempel i den här. *(går fram mot datorn för att byta låt)*
- Mamma M: Men du, nu kan Todd få höra sin låt också sen!
- Tobias: *(byter låt på Spotify)* han sjunger till exempel i den här
- 30 Todd: *(leker med beybladesnurrorna som ligger på bordet framför soffan).* Tobias, du förlora! Tyvärr! Tobias! Tyvärr! Du förlora! *(går fram med snurrorna till Tobias som börjat spela luftgitarr till låten)* Tobias! Jag hade den där, och du hade den.
- 35 Tobias: *(vänder sig kort mot Todd och säger något ohörbart, fortsätter sen att spela lite luftgitarr och går tillbaka till datorn)* Men den som jag älskar mest (.) det är den här. *(sätter på en ny låt och ställer sig på golvet igen och börjar spela luftgitarr, lyfter armen och ropar)* hey, hey, hey! ♪ I was sittin' at home watching TV all alone.♪ *(nynnare vidare och sjunger de ord han kan)*

- 40 Todd: *(när Tobias sätter på den nya låten hoppar Todd också upp från soffan där han satt sig och rusar fram mot Tobias. Han klänger i benen på Tobias men då han inte får någon respons börjar han istället att spela luftgitarr bredvid sin bror som nu sjunger).*
- 45 Tobias och Todd *(Tobias sjunger fragmentariskt med i versen på låten, medan Todd står bredvid honom och spelar luftgitarr. När refrängen kommer ökar intensiteten, Todd spelar snabbt på sin gitarr och "headbangar", och nynnar med samtidigt som Tobias sjunger ut och för armen upp över huvudet) (Se bild 5).*
- 50 *♪We're gonna live to party, gotta bust your move,*
- 55 *Everyone's in the groove, Tell the DJ to play my song, Are you ready to rock 'n roll?♪ (Låten går över i ett gitarrsolo och båda pojkarna spelar luftgitarr och gör "scenrörelser"; gungar med kroppen, snurrar runt, slänger med huvudet, kastar upp armen. Tobias vankar fram och tillbaka över golvet och Todd springer med sin luftgitarr fram till fåtöljen och ställer sig i den, vänd mot kameran. Efter en kort stund hoppar han ner och fortsätter spela på gitarren. Samtidigt går Tobias över golvet och nynnar med i versen, han gungar på kroppen och huvudet headbangar. En stund står bröderna bredvid varandra, men under andra versen sätter sig Tobias en kort stund i soffan och Todd följer efter. Men så kommer refrängen igen och pojkarna studsar upp. Denna gång ställer sig Todd framför Tobias, och lutar sig långt bakåt med gitarren, sedan går han ett varv runt soffbordet medan Tobias sjunger. Todd sluter upp vid sidan av sin bror och tillsammans står de framför kameran och spelar luftgitarr.) (Se bild 6).*

Exemplet synliggör hur Tobias pratar om sin smak, sina preferenser och sin kunskap om bandet *Jonas Brothers*. Han kan texterna till flera olika låtar och vet vilka delar han tycker bäst om. Han vet vad sångaren i bandet heter och att kvinnan som sjunger i en av låtarna bara är med ibland (rad 8, 13, 14). Vidare sjunger han med till sångaren i bandet, och kommenterar själv att han kan "härma några röster" (rad 25). I slutet av exemplet iscensätter de tillsammans låten "Live To Party" och härmar då bandets rörelsekoreografi och uttryck.

Todd visar inledningsvis ett ointresse av Tobias presentation av sina favoritlåtar. Han upprepar visserligen låtens namn, som ett eko av sin storebror (rad 4) men sitter sedan tyst i soffan en lång stund och fingrar på en kudde som han med jämna mellanrum

puttar på Tobias. Bröderna skojbråkar en kort stund och ignorerar då båda pappa Lasses uppmaning om att vara rädda om datorn (rad 15, 18, 19). Tobias återgår till att fokusera på musiken, medan Todd åter försöker fånga hans intresse genom att prata om Beyblade-snurrorna och klänger på Tobias när han sätter på låten han tycker om mest (rad 31, 33 och 40). På rad 43–44 byter Todd position och blir gitarrist i bandet, och framträdandet blir en gemenskap som bröderna delar. Genom att Todd tar plats i uppträdandet, skapas en ensemble med sångare och gitarrist som iscensätter *Jonas Brothers* låt. Leken kring musiken blir det som utgör mötet, gemenskapen och tillhörigheten mellan bröderna i relation till den musik som spelas.

Bild 5

Bild 6

När de leker artister använder Tobias och Todd videokameran som resurs för att iscensätta musikvideon, och de vänder sig direkt mot den och tittar in i kameran. (rad 54, 62). Todd gör inte samma typ av självpresentation som sin storebror utan blir mer tydligt ett lekmoment som gör det möjligt att orientera sig mot och bli delaktig i att leka musikföreställning med sin storebror. Genom leken visar han sin kunskap om musikgruppens stil och rörelsemönster och det går att se hur dessa blir resurser för att skapa gemenskap med Tobias.

Systrarna

Matilda, 9 år och storasyster, har lånat sin mammas iPhone och sitter med den i sitt och Marias, 5 år och lillasyster, gemensamma rum. Matilda plockar fram en stor lila plastväska som ser ut en gammal bergsprängare, och som har två högtalare. Hon tar ut en sladd ur väskan och kopplar den till telefonen. När Matilda väljer låtar på skärmen avbryter Maria sin lek och ställer sig bredvid sin storasyster.

Deltagare: Maria 5 år och Matilda 9 år

Plats: Flickornas rum

(2011-06-07, film 1, 39. 51- 42.06 + film 2, 00.00–02.59)

- 1 Matilda *(bläddrar bland låtarna)* Nej, den ska vi inte lyssna på....
Maria: *(Nynnar och smådansar på stället, iakttar Matilda. Musiken börjar och Matilda höjer upp ljudet).*
Ylva Vad är det här för en låt?
- 5 Matilda: Det är Ola (.) som sjunger Unstoppable (.) fast det här är Natalie
Ylva: Natalie?
Matilda: Mm. Den heter det! *(Byter låt och en ny låt börjar. Båda flickorna börjar röra sig i takt till musiken. Matilda nynnar med, rör armen i takt och Maria härmar hennes rörelse)*
- 10 Ylva: Ah, den som kommer nu?
Matilda: Neej, det här är Unstoppable. *(Lyssnar. Stoppar ner telefonen i väskan och håller upp väskan mot mig).*
Maria: Stäng väskan
Ylva: Vad fin den är! Snygg!
- 15 Matilda: Den köpte vi på landet. *(Tar upp telefonen igen).* Ska jag stänga av?
Maria: Nej!
Matilda: *(till mig)* Har du någon önskelåt?
Maria: *(Dansar fram till mig och viskar):* Higher! Higher!
Ylva: Kan ni inte spela någon av era favoriter?
- 20 Matilda: Okej....
Maria: Higher! Higher!
Ylva: Vem sjunger Higher?
Maria Det vet jag inte. /---/

- 25 Matilda: *(Byter låt och börjar sjunga till musiken samtidigt som hon vickar på överkroppen, gungar lite lätt på huvudet och rör armarna nära kroppen). ;party's in my head, party's in my heeaaad. (Musiken fortsätter och båda tjejerna rör sig nu i takt till musiken och svänger på huvudet). ♪party's in my head, party's in my heeaaad.♪*
- 30 Maria: *Får jag vara med i bandet? (Maria ställer sig bredvid sin syster, så att hon också syns i kameran. Medan Matilda sjunger dansar Maria bredvid, båda vickar de på höfterna, och vevar med armarna i olika dansrörelser).*
- Ylva: *Vad är det för en låt?*
- 35 Matilda: *Det här är Party in my head. Med September. Det är hon som sjunger: ♪ja, jag rimmar på, en annan nivå, jag siktar mot toppen, så långt jag kan gå, och jaaaag kommer inte hårt, i stockholms x, det är toppen jag vill nå. (..) Vänta. Vad var det jag sjöng sist?*
- Ylva: *Det är toppen jag vill nå*
- Matilda: *♪det är toppen jag vill nå. (.) äh, jag kommer inte ihåg. Vänta vi kan lyssna på den istället. (Tar fram en iPhone ur väskan)*
- 40 Maria: *(Går fram till Matilda och säger med bedjande röst) På engelskaaa!*
- Matilda: *(Härmar överdrivet bedjande Marias uttryck) på engelskaa...*
- Maria: *Nu ska du få höra hur hon sjunger på engelska*
- 45 *(Precis när Matilda hittat låten i iPhonen och satt på den, ropar mamma Anna på henne från köket. Matilda lämnar rummet och Maria är ensam kvar. Hon ställer sig framför kameran och börjar dansa.)*
- Ylva: *Är det här också September?*

- 50 Maria: Ja, det här är när hon sjunger
 ♪ja, jag jag rimmar på, wani wani wā♪ fast på engelska. Nu ska jag se ifall det hörs. (*Stänger dragkedjan på väskan, dansar till musiken, och lyfter sedan upp väskan och håller den framför kameran.*) Oj, förlåt, nu ska jag till skolan! (*Trippar ut ur rummet, vänder i vardagsrummet och kommer tillbaka*). Redan ifrån skolan! Jag sätter på lite musik! (*Tar av väskan och fortsätter dansa med den i famnen. Matilda kommer tillbaka med en tallrik med äpplen*).
- 55 Matilda: (*Till Maria*) Vad ska du göra nu? (*Ställer ifrån sig tallriken och tar sedan väskan från Maria. Tar upp telefonen och stänger av låten*). Maria, vad vill du lyssna på?
- Maria: Öhm (.) Jag kommer.
 ♪jag kommer, jag kommer, jag kommer, jag är nästan dääär♪
- 60 Matilda: Vad heter hon, Veronicaa...
- Ylva: Som sjunger den? Veronica Maggio /---/
- Matilda: Letar en stund och hittar sedan låten
- Maria: (*Börjar dansa och röra sig till musiken*). Finns den på engelskaaa?

I exemplet iakttar och härmar Maria sin storasysters kroppsspråk och sätt att uttrycka sig (rad 2, 9, 31). Hon uttalar även direkt sin önskan om att få vara delaktig genom att fråga om hon får vara med i bandet (rad 29). Men Maria har också egen kunskap om musiken, som hon visar genom att sjunga med i låtarna och önska favoriter (rad 18, 46, 58). Vidare tycks engelskan viktig för Maria som återkommer till att önska låtar på engelska (rad 40–42, 49, 63). Maria härmar Matildas kroppsspråk så länge hon är i rummet, men när Maria har väskan själv en stund, börjar hon leka i relation till musiken. Hon hoppar iväg till skolan och står sen, väl tillbaka från skolan, skrattandes framför kameran med väskan över huvudet (rad 50–55) och uttrycker att det är nu hon ska lyssna på musik. Matilda har iPhonen, och är därmed den som bestämmer vad som ska lyssnas på. Till och med när hon lämnar rummet en stund fortsätter lillasyster Maria att lyssna på den låt som Matilda satt på, men ramar in musiklyssnandet med en lek där hon blir skolbarnet som kommer hem och sätter på en låt.

Musiken kan i båda de empiriska exemplen beskrivas ha olika funktioner för småsyskonen respektive storasyskonen. Marias tycks främst inriktad på att skapa gemenskap med storasystern, medan Matilda orienterar sig via musiken mot en vidare kontext och

ett yttre sammanhang. Precis som för Tobias i exemplet med bröderna, blir musiken ett sätt att berätta något om sig själv och sina kunskaper. Matilda visar sin kunskap om musik genom att berätta om vilken låt som spelas (rad, 5, 11, 34) och sjunger med i texterna (rad 8, 36, 35). Musiken framträder som en arena där de yngre syskonen kan få tillträde till de äldre syskonens musikaliska kapital. De äldre syskonen uppvisar ett mer intellektuellt förhållningssätt och uttrycker sina kunskaper relaterade till musiken. För dem tycks det viktigt att säga något om artisten, sammanhanget och låten. De yngre syskonen gestaltar istället sina kunskaper genom lek – vilket kan förstås genom att de gestaltar sina erfarenheter av musik och specifika artister utifrån vad de lärt av sina äldre syskon. På så vis blir det relevant att fråga om en låt på engelska, eller att kunna härma ett uppträdande på ett sätt som är likt de riktiga artisterna. Musikalisk lek blir central för de yngre syskonen, som sjunger, dansar och härmar, och med kroppen visar en relation till musiken som gör att de blir mer musikande än de äldre syskonen.

Diskussion

För småsyskonen öppnar musiken dörrar till storasyskonens världar. Musiken får därmed en social funktion som innebär att musik blir ett sätt för dem att få kunna anamma samma smak som sina storasyskon. På liknande vis blir storasyskonens kunskaper om musik ett sätt för dem att rikta sig mot äldre barn, unga och vuxna. Det går att se hur storasyskonen agerar som i en slags mästare-lärling-relation till småsyskonet, och vice versa. Macdonald, Hargreaves och Miell (2002) talar om musikaliska identiteter, vilket kan relateras till Söderman (2012) och Burnard et al. (2015) som båda lyfter fram hur musiken får uttrycka vem vi är och vill vara och att människor kan sägas *klä sig* med musik. I empirin framträder därmed ett slags åldersidentitet vilket småsyskonen närmar sig genom att anamma deras storasyskons musiksmak. I de empiriska exemplen med syskonen i denna artikel fungerar musik på olika sätt för de yngre respektive äldre syskonen. Hos dem tycks två (klassiska) förhållningssätt till musik framträda i syskonens musikaliska interaktion; ett mer folkligt, funktionellt förhållningssätt till musik, kontra en musiksyn som är mer intellektuell. Detta kan i sin tur knytas till resultaten i Rimmers (2010, 2012) studie som visade att ungas förhållningssätt till musik var tydligt präglad av deras sociala bakgrund. Unga med arbetarklassbakgrund uppvisade exempelvis ett mer funktionellt förhållningssätt till musik, medan de med medelklassbakgrund uppvisade ett förhållningssätt där musikens yttre funktioner blev centrala för att kunna intellektualisera musiken. Dessa

två musiksyner kan exemplifieras genom hur småsyskonen leker, dansar och sjunger medan storasyskonen talar om musikens yttre aspekter och visar upp sina kunskaper om artister. Med avstamp i Rimmers resultat skulle det kunna indikera att barnen från de empiriska exempel som presenteras i denna artikel tillhör en medelklassfamilj vilket anges i Ågren (2015).

Tidigare forskning har visat att syskon är viktiga som förebilder och normsättare i barns musiksmak och musiklyssnande (Bergman, 2009; Werner, 2009), vilket framträder i det sätt som syskonen härmar och imiterar varandra respektive de artister vars musik spelas. Bröderna härmar gruppen Jonas Brothers uppträdande, med ett YouTube-klipp som förlaga. Luftgitarren får gestalta den manligt kodade elgitarren (se Ganetz, 2009; Green, 2002). För systrarna gestaltas härmande dels genom att lillasystemen härmar sin storasyster, men även genom att de båda kan sägas imitera ett traditionellt kvinnligt scenspråk. Syskonens musikaliska lek och interaktion kan förstås som en del i deras musikaliska socialisation och formandet av musikaliska habitus.

I båda de empiriska exemplen är det tydligt att småsyskonen interagerar med sina storasyskon i relation till musiken, genom lek. Leken kan förstås som det som ger struktur och sammanhang åt musiken (se Bjørkvold, 2009). Det tydliggörs genom att småsyskonen leker att de lyssnar på musik efter skolan eller uppträder. Mediebilder beskrivs som en referensram i barns lek och uttryck (Davies, 2003), och musikens funktion blir på så vis ett slags soundtrack till övrig lek. Bjørkvold (2009) beskriver härmande som en central del av barns musikaliska lärande. I enlighet med Werner (2009) framstår musiken som viktig för att markera ålderskillnad samtidigt som musik som uppfattas som barnslig och relaterad till tidigare åldrar, avvisas av barnen (se även Willet, 2011; Änggård, 2005). Storasyskonens musik blir på så vis en åldersmarkör som utgör ett kapital för de yngre barnen. Genom att tillägna sig de äldre syskonens smak kan de själva uppfattas som äldre. Det går att förstås som en identitetsskapande praktik där "större barn" framstår som en möjlig och önskvärd identitet.

Studiens resultat väcker musikpedagogiska frågor om leken i relation till syskons musikaliska interaktion. Dessutom aktualiseras vidare frågor kring huruvida graden av barns musikaliska autonomi i familjer, i motsats till vad Nilsson (2012) beskriver, egentligen minskar eftersom det i hög grad är föräldrars datorer och Spotify-konton som barnen tar del av. Denna autonomi kan dock misstänkas öka i takt med att barnen blir äldre och i vilket storasyskon blir digitala organiska pedagoger för sina småsyskon. Denna artikel har visat hur syskon i hemmet deltar i musikpraktiker, och hur musiken finns med i deras vardag. Musik och musiksmak kan vara ett sätt för syskon skapa

tillhörighet och gemenskap till varandra, men kan också användas för att markera ålder och distinktion. Studien visar även att musiksmak blir ett sätt för barn att skapa tillhörighet och tala om vem man är och vill vara.

Referenser

- Alderson, P. (2005). Designing ethical research with children. I Farrell (red.) *Ethical research with children*, s. 27–36. Maidenhead: Open University Press.
- Alderson, P. & Morrow, V. (2004). *Ethics, social research and consulting with children and young people*. London: Bernardos.
- Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. New York: Free Press.
- Bergman, Å. (2009). Växa upp med musik: Ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden. (Doktorsavhandling. Skrifter från musikvetenskap, Göteborgs universitet nr 93). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Bernard, H. R. (2006). *Research methods in anthropology*. (fjärde upplagan). New York: Altamira.
- Bickford, T. (2012). The new 'tween' music industry: The Disney Channel, Kidz Bop and an emerging childhood counterpublic. *Popular Music*, 31(03), 417–436.
- Bjurström, E. (1997). *Högt och lågt: Smak och stil i ungdomskulturen*. (Doktorsavhandling). Umeå: Boréa.
- Bjørkvold, J.-R. *Den musiska människan*. Stockholm: Liber.
- Bourdieu, P. (1984/1991). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1993). *Kultursociologiska texter*. Stockholm: Salamander.
- Bourdieu, P. (2000). *Konstens regler: Det litterära fältets uppkomst och struktur*. Stockholm: B. Östlings bokförlag Symposion.
- Bucholtz, M. (2000). The politics of transcription. *Journal of Pragmatics*, 32, 1439–1465.
- Burnard, P., Hofvander Trulsson, Y. & Söderman, J. (red.) (2015). *Bourdieu and the sociology of music education*. Farnham: Ashgate.
- Burr, V. (2003). *Social constructionism*. London: Routledge.
- Couldry, N. (2012). *Media, society, world: Social theory and digital media practice*. Cambridge: Polity.
- Davies, B. (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm: Liber.

- Drotner, K. (1996). Less is more: Media ethnography and its limits. I P. I. Crawford & S. Baldur Hafsteinsson (red.). *The construction of the viewer: Media ethnography and the anthropology of audiences*, s. 28–46. Højbjerg: Intervention.
- Drotner, K. (2008). Leisure is hard work: Digital practices and future competencies. I D. Buckingham (red.) *Youth, identity and digital media*, s. 167–184. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Dunn, J. (1984). *Sisters and brothers: The developing child*. London: Fontana.
- Dunn, J. (2002) Sibling relationship. I P. Smith & C. Hart (red.) *Blackwell handbook of childhood and social development*, s. 223–237. Oxford: Blackwell.
- Edwards, D. (1997). *Discourse and cognition*. London: Sage.
- Farrell, A. (2005). Ethics and research with children. I A. Farrell (red.) *Ethical research with children*, s. 1–14. Maidenhead: Open University Press.
- Folkestad, G. (2007). Here, there and everywhere. I G. Folkestad (red.) *A decade of research in music education*, s. 7-26. Malmö: Malmö Academy of Music, Lund University.
- Fornäs, J., Lindberg, U. & Sernhede, O. (1988). *Under rocken: Musikens roll i tre unga band*. Stockholm: Symposium.
- Frith, S. (1998). *Performing rites: On the value of popular music*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Ganetz, H. (2009). Mer talang! Genus och sexualitet i Fame Factory. I H. Ganetz, A. Gavanoas, H. Huss & A. Werner (red.) *Rundgång: Genus och populärmusik*, s. 123–185. Göteborg: Makadam.
- Gemzöe, L. (2004). Medier i samtidens etnografi. Skärningspunkter mellan antropologi och medieforskning. I L. Gemzöe (red.) *Nutida etnografi: Reflektioner från mediekonsumtionens fält*, s. 205–238. Nora: Nya Doxa.
- Goffman, E. (1959/2014). *Jaget och maskerna: En studie i vardagslivets dramatik*. (Sjätte upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Gosling, S. D. & Rentfrow, P. J. (2003). The do re mi's of everyday life: the structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 1236–1256.
- Green, L. (2002). Exposing the gendered discourse of music education. *Feminism and Psychology*, 12, 137–144.
- Hallam, S. (2001). Learning in music: complexity and diversity. In C. Philpott & C. Plummeridge (red.) *Issues in music teaching*. New York: Routledge.
- Hargreaves, D. J. & North, A. C. (1999). Music and adolescent identity. *Music Education Research*, 1, 75–92.

- Jederlund, U. (2011). *Musik och språk: Ett vidgat perspektiv på barns språk utveckling och lärande*. Stockholm: Liber.
- Johansen, S. L. (2008). *Seere i bleer: Små børns møde med medier*. (Doktorsavhandling). Aarhus Universitet, Aarhus.
- Lilliestam, L. (2006) *Musikliv: vad människor gör med musik – och musik med människor*. Göteborg: Ejeby.
- MacDonald, R. A. R. & Hargreaves, D. J. & Miell, D. (red.) (2002). *Musical identities*. Oxford: Oxford University Press.
- Morrows, V. & Richards, M. (1996). The ethics of social research with children: An overview. *Children and Society*, 10, 90–105.
- Nerland, M. (2004). *Instrumentalundervisning som kulturell praksis. En diskursorientert studie av hovedinstrument-undervisning i høyere musikkutdanning*. Oslo: Gunnarshaug.
- Nilsson, B. (2012). "Jag kan alltid göra en ny låt". I B. Riddersporre & J. Söderman (red.) *Musikvetenskap för förskolan*, s.155 – 172. Stockholm: Natur & Kultur.
- Potter, J. (1996). *Representing reality: Discourse, rhetoric and social construction*. London: Sage.
- Rimmer, M. (2010). Listening to the monkey: Class, youth and the formation of a musical habitus. *Ethnography*, 11, 255–283.
- Rimmer, M. (2012). Beyond omnivores and univores: The promise of a concept of musical habitus. *Cultural Sociology*, 6(3), 299–318.
- Ruud, E. (1997.) *Musikk og identitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sanders, R. (2004). *Sibling relationships: Theory and issues for practice*. New York: Palgrave Macmillan.
- Schrøder, K., Drotner, K., Kline, S. & Murray, C. (2003). *Researching audiences*. London: Hodder Arnold.
- Sjöberg, J. (2010). *Chatt som umgängesform: Unga skapar nätgemenskap*. (Doktorsavhandling). Stockholm. Stockholms universitet.
- Sparrman, A. (2002). *Visuell kultur i barns vardagsliv: Bilder, medier och praktiker*. (Doktorsavhandling). Linköping Studies in Arts and Science; 250. Linköping University, Linköping.
- Stålhammar, B. (1995). *Samspel: grundskola – musikskola i samverkan : en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation*. Göteborg: Musikvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Sundin, B. (1995). *Barns musikaliska utveckling*. Stockholm: Liber.
- Söderman, J. (2012). *Barnmusik eller musik för barn*. I B. Riddersporre & J. Söderman (red.) *Musikvetenskap för förskolan*, s. 37–50. Stockholm: Natur & Kultur.

- Trondman, M. (1989). *Rocksmaken: om rock som symboliskt kapital: en studie av ungdomars musiksmak och eget musikutövande*. Växjö: Rapporter från Högskolan i Växjö. Serie 2. Beteendevetenskap 10.
- Trondman, M. (1999). *Kultursociologi i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Werner, A. (2009). *Smittsam: En kulturstudie av musikbruk bland tonårstjejer*. (Doktorsavhandling. Tema Kultur och samhälle.). Linköping, Linköpings universitet.
- Westvall, M. (2007). Webs of musical significance. A study of music-teachers' musical socialisation in Ireland and Sweden. (Doktorsavhandling). St Patrick's College, Drumcondra Ireland.
- Willett, R. (2011). An ethnographic study of preteen girls' play with popular music on a school playground in the UK. *Journal of Children and Media*, 5, 341–357.
- Ågren, Y. (2015). *Barns medierade värld – syskonsamspel, lek och konsumtion*. (Doktorsavhandling). Stockholms universitet, Stockholm.
- Änggård, E. (2005). *Bildskapande: En del av förskolebarns kamratkulturer*. (Doktorsavhandling). Linköping University, Linköping.

PhD, Senior Lecturer

Ylva Ågren

Department of Education, Communication and Learning, University of Gothenburg

Box 300

405 30 Gothenburg, Sweden

ylva.agren@gu.se

PhD, Associate Professor

Johan Söderman

Department of Education, Communication and Learning, University of Gothenburg

Box 300

405 30 Gothenburg, Sweden

johan.soderman@gu.se